

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Лист за политику и књижевност.

Претплата шаље се у
платеним писмима неоп-
средно административу «Гл.
Црногорца» на Петинје, а
може се и картоном унут-
рним поштом у Котор.
Донесу шаљу се уредиш-
тву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мање.

Изази Суботом.

Цијена:
За ПРВУ ГОРУ и АУ-
СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
на годину 6 ф., на чети-
ри године 1 ф.
и 50 новчића.
За све остале земље у
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
годину 20 франака, на по-
године 10 франака, на чет-
врт године 5 франака.

ЦЕТИЊЕ, 7. Децембра.

Догођаји око Велике, о којима
сто у прошлом броју донјели подр-
бни извјештај, сведоче крвавом све-
дочанством својом, да ни с Туреком ни
с елементима, којима се она служи,
није ништа могуће бити другога прего-
вора без онога који се води на врху
од ханџара.

Из берлинског уговора излази
јасно као сунце, да се Плава и Гу-
сиња има предати Црној Гори. О то-
ме већ више не може збора бити ме-
ђу људима разумнијем. Но Турска
је умјела ризијем маријетлуцима
својим протегнути ову предају ево
већ до данашњег дана и спремити
јој све могуће тешкоће, а све под
«видом чесности». Турској, а од че-
сти можда и извјесном утицу са
стране, има се благодарити, да је ово
питање до тог степена «сазрело» да
се мора рјешавати крвавим начином.

Турска је до душе, то јој се
признати мора, свагда имала на јези-
ку своју «добру вољу» и није никада
била штедљива у изјављивању своје
готовности, да се и у питању о пре-
даји Плава и Гусиња саобрази јасним
закључцима берлинског конгреса. Но
ми смо свагда, на и сада, имали своје
поуздано мјерило о доброты воље
Турске, и нијесмо се нигда превари-
ли. Да се нијесмо преварили, свједоче,
мино остало, и они низам те су се,
преобучени у арнаутско одијело, на-
ходили у редовима Арнаута борећи се
код Велике против Црногораца; свје-
доче и оне зацмљене трубе, којих
нема да ђавоље у Арнаута, но се на-
лазе у редовној војсци; свједочи на
пошљедку и кунтаторски поход Мук-
таров у Гусиње, који ако не напачи
рајем ходу а оно је потпуно, што се
брани тиче, налик пужу.

Ми знамо да се то све прикрива
плаштом невиности. Што се низам
боре у редовима арнаутским против
Црногораца, за то се свалује одго-
ворност на слабу дисциплину у тур-
ској војсци. А што Муктар мили као
пуж и провлачи свој поход на читаве
недеље дана, то се приписује великој
мудрости и обзирности његовој као
и — великој опасности, која је спо-
чала с тим проласком његовим кроз
вратоломне кланце арнаутске. Та епо-
већ се пронијело с турске стране,
нако су га Арнаути убили, па док он
опет оживи и на чело своје војске
ступи коју у Гусиње води, томе ће
требаи нешто времена.

Све су то обични маријетлуци
турски, којима се заварави страни
свијет, који подале од Турака живи
те их добро не познаје, но којима
се не дамо заварати ми који познајемо
Турске као стари новац.

Но били то маријетлуци или
сушта истина, за нас је то са свим све
једно. Ми водимо рачун само о голим
фактима, а ти нам кажују, да порта
до данас још није испунила своју
међународну обвезу односно предаје
Плава и Гусиња, на коју је сили бер-
лински уговор.

То је факт чист и јасан, и пре-
ма њему ваља заузети позицију.

Неки наши добри пријатељи са-
вјетју нам да чекамо до прољећа с
окупацијом Плава и Гусиња. Хвала
на пријатељском савјету, али нама
није до чекања. Ако је да се покаже
врлина у устрпливост, Црногорци
су је показали у највишем степену и
баш више по ико на свијету, јер они
су на ови огромни петогодишњи
чавави посао, који је заљуљао из те-
ла до пола оборно турску цар-
еву изишли а ево пошљедњи

се враћају с њега, и док су други с
њихове муке набрли пуна њедра и
рукаве. Они сво и овај злехуди за-
логај од своје крваве заслуге на по-
во морају крвљу да задијевају. Ако
ту нема стрпљивости, и то мукотри-
не, онда је већ више нема нијде.

Нама дакле није више до чекања.
Хоће ли порта лијепо и по правилима
и реду међународном да испуни ову
своју обвезу, и ми ћемо лијепо и го-
товим само предуреци је као најбољег
пријатеља. Не ће ли тако — наши
су ханџари оштри, и што се није мо-
гло на лијепе, учиниће се силом.

Тек више нема шаље с окупаци-
јом Плава и Гусиња, јер је већ и
част наша ту заложена. Нијесмо ради
да се доброта, погодљивост и стрп-
љивост наша прозове слабошћу и из-
врће у ругу, и то са стране онјих,
који су налик онјој пословичној руги,
што сједи у крају пута.

Што се тиче самијех становника
Плава и Гусиња, они су поданици
Његовог Височанства нашег Књаза, и
то ваља добро да запамте. Ако ико,
наш је Господар за вријеме овога
пошљедњег рата свуда у освојеним
крајевима показио великодушност и
доброту срца, којој равне треба тра-
жити у свијету. О томе би доста мо-
гли причати исти Турци у Херцего-
вини и Арбаџији, којима је он управ
по идеалној науци самога богочовјека
праштао и онда, када би по обичним
појмовима људским заслуживали стро-
гу казну за злуде своје. Исто тако
је довољно познато, да Господар наш
не прави разлике у поданицима сво-
јим по вјери и по народности, и да
су њему подједнако мили сви Црно-
горци, и стари и нови, који своје
дужности држављанске савјесно испу-
њавају.

То би ваљало да имају на уму
становници Плава и Гусиња, наши
нови суддржављани. Нико не би би-
ло угодније него племенитом срцу
нашег Господара, да може само своју
високу милост изливати на своје по-
ве поданке у Плаву и Гусињу, и
никоме не би било боље од њихове ру-
ке, у том случају, него њима самим,
јер би им се чиниле све могуће о-
лакшине и пружала сва могућа сред-
ства, да своје забатаљено стање по-
праве и да изиђу из дојакосињег по-
дивљалог живота и уђу у добри ред
државни, којим се свакоме осигурава
слобода, напредак и благостање. То
имајући на уму, ваљало би ново ста-
ње ствари да поздраве искреном до-
бродошлицом и раширеним рукама.

Не учине ли тако, чека их сва
строгост закона, која сугиже бунтов-
нике у свјема државама. Биће неу-
годно нашим властима, а највише
самом Господару, ако се буде морало
прибјежавати мјерама крутијем и о-
штријем, али начело доброга државног
реда стоји поврх свачијих личних
осјећања, и њему се мора, у нужином
случају, по сваку цијену задовољење
дати.

У памет се дакле, становници
Плава и Гусиња! Добријема биће
добро — непокорним судиће се по
закону!

Политички преглед.

У Србији народна је скупштина
претресала и већином гласова усвојила
адресу одборске већине, о чему званичне
«Српске Новине» дојосе ово саопштење из
Наша:

«По што су сједињени одбори с пред-
сједињством скупштинским водили неко-
лико дана претрес о основи адресе, која
ће се подијети Његовом Височанству

Књазу као одговор на престону бесједу,
подијелили су се њихови чланови на ве-
ћину од 22 и мањину од 9 гласова.

У нацртима адресе већине и мањине
наражава се најдубља оданост Књазу и
Његовом дому и изјављује се готовост, да
се прихвати предлози, које би влада
скупштине подијела, а оба нацрта на-
брајају поименице неке поједине предмете,
које би ваљало као жеље народне у адре-
су унјети. По нацрт мањине разликује
се од нацрта већине поглавито у томе,
што се нацрт већине одзива с признањем
према труду и раду владе Књажеве, докле
нацрт мањине то ћутањем прелази и из-
јављује неко негодовање неозначујући
изблике према коме.

Три посљедња дана трајала је дис-
кусија у скупштини о овим двијема адре-
сама у основу, и по што је знатан број
говорника с једне и друге стране неказио
своје гледиште, завршена је дебата дужом
бесједом предсједника министарског савје-
та, послије чега се приступило гласању
и већином од 113 гласова противу 33
примљена је у основу адреса одборске
већине.

Усвојена адреса одборске већине
гласи овако:

Ваше Височанство, Премилостиви Гос-
подару! Сљедујући позиву Вашег Ви-
сочанства сво нас поново у старославном гра-
ду Нишу, да се испуни око свога уз-
вишеног и родољубивог владарца договором
о срећи Србије и о напретку народа срп-
ског.

Многи су тужни нараштаји српски
преминули, а једва су у најмилијим на-
дама својим далеко у будућности сагледали,
да ће ово, природом и историјском судбом
за велике догађаје означено мјесто, бити
скорим намијењено, да постане ново важ-
но средиште, одакле ће се у наше старе,
славом царева и краљева српских испу-
њене крајеве, ширити нов културни и по-
литички живот, који је пронашћу државе
српске на Косову прекинут био. Како је
срећан садашњи појас! И коликом су не-
описаном радошћу обузети представници
народни, којима су кроз вијекове жудно
очекивани тренуци пали у дно, да уза
витешког Обреновића IV. славом обу-
тог добитника независности српске, учес-
твују у великом дјелу државног развића
Србије.

Господару! Народна Скупштина при-
мила је с великом радошћу саопштење у
пријестовној бесједи о успјесима, које је
влада Вашег Височанства постигла на пу-
ту неуморног рада за утврђење наше,
крвљу народа српског стечене, а благово-
љењем европских сила признате неза-
виности. У колико је тежа и с већијем
жртвама скопчана ова драгоцјена текови-
на, у толико ће је већма народ српски
умјети да чува и брани, и у толико ће
трајније и дубље остати захваћан великим
и просвјешћеним силама, које му у дјелу
ослобођења или пружиле руку помоћи,
или његова народна и човјечанска права
узеше под своје окриле. У овом смислу
мили нам је, што су не само силе поти-
не берлинског уговора дале свечана
израза своје расположењу према држави
српској, поставивши код Вашег Височан-
ства своје заступнике онга реда, који
новом положају Србије приличи; но што
је и краљевина Белгије скопчала с нама
редовне међународне одношаје. Као што
нам је мило било чути, да су односи на-
ши са сусједним земљама повољни, тако
је народна скупштина захвална и на томе,
што је Ваше Височанство енергички одби-
јало мучке нападе Арнаута на нашу ју-
гозападну границу; а не мање оцјењује
труд и заузимање владе Вашег Височан-
ства, да се Србији прибави накнада за
штете, које су јој тим нападом причи-
њене.

Особито нам је било драго од Вашег
Височанства чути, да је сестра Србије,
Бугарска, добивши нов државни живот,
поградила, да сконча са нашом земљом
односе доброг сусједства и везе пријате-
лства, које су међу та два народа од вије-
кова постојале; и да се Ваше Височан-
ство жељи новог бугарског владарца радо
одавало.

Један од значајних посљедака наше
ново добивене независности без поговора
је и самоосталост наше народне цр-
кве. Васнионска париградска црква, као ма-
ти другим православним црквама, мудро
је и достојно оцјенила нови положај
српске цркве, и сљедујући своје високом
позиву, као хранитеља мира и љубави
хришћанске, дала евој благодет независ-
ном владарцу и народу српском. Овај сре-

ћан догађај наговјештајује, падамо се, и
срећнију будућност међу нападеним на-
родима истока, којих цркве, у старије до-
ба, раздвајају се врховном управом, оста-
вљаху кад што траг омразе и неслоге са
свијетом њиховим немилим посљедицама.

За овај лијеп успјех, којим се завр-
шује један низ историје наше народне цр-
кве, а почиње други нови и сјајнији на пу-
ту, којим ју је Св. Сава Немањин био по-
вео, Народна Скупштина благодари Вам,
Господару, признајући Ваш и Ваше владе
успјех у овом народном дјелу.

Не мање и правичношћу сила пвр-
шено одређење наших нових граница,
испунило нас је захвалношћу. Србија, ци-
јењени високо добитке од свога новог ме-
ђународног положаја, настаће свом сна-
гом да се развитком унутрашњег држав-
ног живота спрема за велике народне и
културне задатке, који су јој њезином
историјском судбом у овом крају свијета
намијењени.

Исто тако увјерени смо, да ће вла-
ди Вашег Височанства поћи за руком, да
питања о трговачким уговорима и о јурис-
дикцији над страним држављанима изведе
и уреди у оној духу правичности и уза-
јамности, којим се цивилизоване државе
новог доба одликују и који је српском на-
роду ваља био природен. У том погледу
са захвалношћу примамо резултате, који
су до сада добивени, или су приуговорље-
ни да се остваре.

Послије знаменитих и срећних дога-
ђаја којима се Књаз и народ српски, угле-
дајући се на своје претке, на бојном по-
љу прославили, дужност је и позив на-
родног представништва, да сву брину и
старање своје покљони великијем пита-
њима и потребама унутрашњег државног
развића. Материјални и морални живот
народа захтијева разумну, снажну и не-
прекидну негу, те да све изворе и особин-
не своје развија срећно и природно, са
прошлосту и садашњосту својом суглас-
но а постављеним задатцима у будућности
доследно, како би и са напретком оста-
лог свијета по могућности упоредо сту-
пао.

У том смислу Народна Скупштина
прихватиће с пуном готовошћу све пред-
логе, које ће јој влада Вашег Височан-
ства подијети; и труд и потпора народ-
них представника не ће изостати нијде,
гдје год се за част и славу српског вла-
дарца, а за срећу и напредак Србије и срп-
ског народа буду тражили.

Нарочито ће се народна скупштина
потрудити, да озбиљно и достојно испита
и у договору са Вашом владом рјешени
предлоге о унапређењу наставе и о раз-
вићу просвјете народне. Дале, предлоге и
питања о савременим потребама народне
привреде и радности, као основе народ-
ног благостања, чему ће без сумње бити
од велике користи народна банка, ако би
се скорим могла остварити. У свези с
овим било нам је повољно разумјети, да
је ковање наших златних и сребрних
новаца у пуном завршењу и да ће упо-
треба нових мјера скорим ући у живот,
чиме ће саобраћај и трговина наша са
страним свијетом добити већи полет. Исто
так и предлози, који би нам се подије-
ли а односили би се на важно питање о
жељезници српској, биће предмет нашег
озбиљног старања и проучавања; као што
ће и законски предлози о установама за
чување народног здравља наћи у народ-
ном представништву сву ону пажњу, коју
по својем великом значају заслужују као
услов и основа свеколиком народном и
државном напретку.

Што се тиче питања о аграрним од-
ношајима у ослобођеним предјелима, На-
родна Скупштина стараће се, да у дого-
вору с владом Вашег Височанства а у ду-
ху правичности рјешени предлози, који би
јој се о том предмету изнијели.

Господару! Као год што смо готови,
да са своје стране учинимо све, што нам
дужност, савјест и родољубље налажу, те
да се на част и славу Књаза, у корпел
земље и народа, а у сагласности с вла-
дом Вашег Височанства рјешене предлози,
који ће нам се за трајања овогодишњих
сједница изнијети; тако се поуздано на-
дамо, да ће влада Вашег Височанства
обратити свуклику брину и старање, те
да се по могућству и сугласно са жеља-
ма и потребама народним проуче и за
ријешење приуговоре неки најжнији пред-
мети и предлози, које би Народна Скуп-
штина имала са своје стране представити
и препоручити: као што би нарочито био
приједлог, да се неки постојећи извори
финансијски поправе или новим другим

замјењене и приједлог однесен на промишлење закона о печатњи.

Господару! Народна Скупштина, свјесна свог позива, с неограниченом оданости према Вама и Вашем славном дому приступила свом великом послу, молећи вишег Бога, да закрили Краља и изрод српски, да мудрошћу и родољубљем пену- дух и срца свију српских синова, који су позвани, да о срећи и судби наше ми- ле отаџбине одлучују, те да опште наше дјело уроди оним благотворним плодом, којим ће се садашњост и будућност Срби- је и Српства осигурати.

У то име класемо једнодушно:
Живео витешки Краљ Мила М.
Обреновић IV.

Живијела Краљица Наталија!
Живео Престолонаследник Алек-
сандар!

Живео Народ Српски!

Иа Русје, ако је вјеровати берлин-
ском „Пац. Цггу.“, стижу онет врло не-
угодне вјести о тамошњој борби између
државне власти и тако званих нихилиста.
Ови пошљедњи, видећи да им у Мос-
кви није испала за руком паклена најме-
ра, јавили су, како онај берлински лист
прича, цару да ће се с њим онет сусре-
сти у Петрограду. И абица, полиција рус-
ка ушла је у траг новом једном злико-
вачком плану, а то је: да се цијела зим-
ња палата, у којој цар с породицом сво-
јом живи, поткопа и у зрак дигне.

Ако је овај глас истинит, онда се
има посла с једном зликовачком четом,
која се ничим не зауставља у својим пак-
леним смјеровима и која ништа не жали
да до својих цијеља дође. Поговарало се
мало прије, да су се највиши кругови у
Русији тамап сиремали, да прошире зе-
мљи унутрашње слободе подјелењем устав-
ности, с њом економског законодавног пра-
ва народу. Но како се за овај нови атеп-
тат докучило, одустало се од свега.

Телеграф нам је јавио у своје при-
јеме, да је краљ Александар распустио
бугарску народну скупштину и при-
временно оставио на влади дојакосње кон-
сервативно министарство. Сада дознајемо
по „Пол. Кор.“ подробије вјести о то-
ку тих догађаја. Адреска комисија, у
којој су били већином радикалци, саста-
вила је била такву адресу која је више била
налик на тужбени акт управљен против
министарства. Кад је та адреса дошла
пред скупштину, Стамбулов предложио, да
се прими с акламацијом. Станчев ишао
још даље, те рече, како му се чини да је
адреса врло блага и да је место „неповје-
рења“ треба да дођу ријечи: „дубоког
огорчења“. Министри су захтијевали, да
им се каквим год делом докаже да су
што против устава чинили. Већина пак, а
на челу јој Стамбулов, није хтјела ништа
да чује о томе. Иаа подуже расправе адре-
са је на пошлетку без промјене примље-
на, и закључи се да се сутра дан адре-
са потпише и преко нарочите комисије
краљу преда. Међу тим се дозна, да је
краљ оставку кабинета Балабановлева,
изнимљући ратног министра Паренцова,
прихватио. И заиста Каравелов би позван к
Краљу, који му изјави да не ће пријети ни
адресе ни депутације, догод се нов каби-
нет не састави, и позове га да ово по-
шљедње учини, но с тим условом, да мо-
ра у свом кабинету задржати министра
правде Грекова и министра финансије
Начевића. Сада настаде мука! Са стране
радикалаца баш се највише викало на
Грекова и Начевића, а ови опет, баш да
из и позове Каравелов, не би никако
хтјели ступити у његов кабинет. Караве-
лов изјави краљу, да се он најприје мора
договорити са својом партијом, па како
ова ријеша. Партија Каравеловлева из-
јави се против Грекова и Начевића, што
је било и очекивати. Каравелов покуша
за тим да састави кабинет, у којем би
били: Стојанов, Гешов (данас преједник
обласне скупштине у Пловдиву и консер-
вативац) и Стојилков (први секретар кнеза
Александра). Овај пошљедњи нарочито је
с тога узет у комбинацију, да би га отргли
од краља, који га је зарад његових спо-
собности јако заволио, и да би на његово
мјесто протурили каквог радикалца. На
пошљедку, понуђен је министарском кан-
дидатуром чак и архиепископ из Трнове,
но све без успеха. Исто тако одбили су
Каравеловлеву понуду и Дринов, профе-
сор на Харковском универзитету у Ру-
сији, и Теодор Икономов, начелник Слив-
чанеки у Источној Римлији. Каравелов,
видјевши то, сазове народну скупштину
на тајну сједницу, те предложи да се
адреса у нечем измјени и ублажи и да
се краљу даде титула „Н. Височанство“,
коју му и сад његови министри дају, по
коју му радикалци одричу називајући га
„Свјетлостју“. Радикална партија одба-
ци све ове приједлоге Каравеловлеве, а тиме
и самога Каравелова компромитише. Ви-
дећи то краљ ништа му друго не остаде,
него распусти скупштину и старо ми-
нистарство на ново увести у владу, као
што је и учинио.

Д о п и с и.

Из Боче на Варшаву. Дакле
новом годишном почеће у Задру излазити
један нови српски лист, кога сте ви већ
унапријед наговјестили, брацки поздрав-
ли и нужду таковог листа у Далмацији
схватили и признали.

Лист покреће акционерско друштво,
у ком су сви њимљиви Срби са Приморја.
На 12. пр. Новембра била је у Задру
скупштина акционарска, на којој се утвр-
дио програм листа, уредила управа и
наименовао уредник.

Ево ви програма у цијелости:
I. „Српски Лист“ није из здраве
свијести народносно и средствима Срба
приморја, који од давна осјећају потребу
међусобног уједињења и сопственог орга-
на; а руководиће га слободоумна начела,
развита из савремене културе напредних
народа.

II. Главни задатак „Срп. Листа“
биће, да негује и да штити српску народ-
ност на приморју. Према томе а у окви-
ру закона „Срп. Лист“ тежиће да обез-
беди српској народности у овој држави
она права, која су законом ујамчена сви-
јем народима у држави: будиће српску
свијест и радиће да јој пут к побједи
прокочи при уставним борбама; и најпо-
слије одбијаће сваки нападај ма с које
стране долазно, и у оиће неће допустити,
да од ма кога било упријебене и омало-
важене буде српска народност у оиће и
особено на приморју.

III. По народносно начелу, којег
ће се „Српски Лист“ вазда вјерно држа-
ти, Срби са приморја у овој Монархији
уиућени би били, да теже у заједницу
сродне им браће у Хрватској и Славонији.
Али ово исто начело налаже им, да се у
првом реду брину како ће боље своје
сопствено народносно биће обезбједити.
Зато обзиром на небракци, управо непри-
јатељски положај, кој су Хрвати с ове и
с оне стране Велебита заузели према Ср-
бима, пријатељи им истребљењем српскога
намена, и на жалосни државоправни по-
ложај Хрватке и Славоније с једне стране;
а обзиром на правац данашње владе у
овој половини монархије, који се прибли-
жује равноправности свију народа у др-
жави с друге стране: „Српски Лист“
неће подупирати мисао о саједињену Дал-
мације са Хрватском и Славонијом, шта
више најодлучније ће је одбајати. Кад би
се ове околности измјениле и боље
прилике наступиле „Срп. Лист“ би тад мо-
гао заузети у том питању друго становиште.

Свакако пак биће важан задатак
„Срп. Листа“, да се стара о солидарно-
сти Срба из Далмације, Хрватке и Славо-
није, како би посијешније радили око
обезбјеђења будућности српскога живља
у овим покрајинама.

IV. Као гласило једне гране велико-
га славенског стебла, лист ће са најбољом
и саучешћем пратити сваки догађај у
славенском свијету у оиће. Према насто-
јећој тијесној по политичкоме положају
свези међу нас и других славенских пле-
мена у нашој држави, лист ће подупира-
ти овај политички правац, који буде
најбоље одговарао опшним славенским ин-
тересима у нашој монархији. Исто ће
тако подупирати и сва посебна питања,
која буду смијерала на болитак сваког по-
јединог славенског племена у овој монархији.

V. Односно Босне и Херцеговине
„Срп. Лист“ ће обраћати своју озбиљну
пажњу на догађаје и мијене у унутраш-
њем народном животу њиховом; а брат-
скијем саучешћем пратиће развој укупног
српског народа.

VI. Лист ће служити и књижевни-
јем и привреднијем интересима Срба на
приморју. На ту сврху доносиће чланке
књижевног садржаја, чим ће отворити
поље младим силама и изазивати их на
рад књижевни. А чланцима привредног
садржаја заступаће економне интересе
народне. У овом обзиру „Срп. Л.“ ће
служити марљиво интересима нашега по-
морства.

У одбору су управљајућем шледеће
особе:

Вл. Симић заступник на покр. сабору,
Вл. Десница и А. Кнежевић из Обровца,
М. Петровић и Гавро Глишић из Задра,
Прото Ручовић, Ст. Бјеладновић, Нико
Стефановић и др. Л. Томановић заступник
на покр. Сабору, Јевто Гојковић и А. Пе-
ловић из Боче, Нико Бошковић из Дубров-
ника, др Ловро Павловић из Макарске,
К. Вучковић из Силета, А. Вујаковић
заступник на покр. саб. и А. Катив из
Кинна, Ј. Кулишић из Врлике, Тодор Ба-
бић с Бенковца, архимандрит Ковачевић
Крчки, прото Доброта из Скрадина, И.
Скокић из Шабеника, и Ј. Миовић и др.
Симо Петричевић из Дриша.

За уредника је именовао Сава Бе-
лановић, свршени правник, поуздани Ср-
бин, који је у „Застави“ лијепијех члана-
ка написао како о нашим провинцијал-
ним стварима тако и за вријеме срп.
устанка и рата полемичног садржаја
противу источне политике „Н. Листа“.

Листу је остало природно му име,
што га је сам донио „Српски Лист.“
Његову је будућност пак осигурао будна
свијест српска на приморју. До дана руп-
штине било је 361 акција уписана.

Сада само постојанства и слоге, па
је и Српству на Приморју будућност осигу-
рана.

Домаће вијести.

Цетиње, 7. Декембра.

Имендан Њ. Височанства нашег
Краља и Господара прослављен је, као
обично сваке године, на најсвечанији начин.
У очи тога дана на вече била је сва
варош цетињска дивно расвијетљена.
Сутра дан било је у овдашњим црквама
свечано богослужење, а у св. обитељи,
гдје је чинопоштовао Њ. Високопреосве-
щенство г. митрополит су више свештени-
ка, било је иза службе благодареније,
ком су присуствовали Њ. Височанство
Краљ, г. г. државни саветници и министри,
представници дипломатског тијела који су
овдје, чланови великог суда и други до-
стојанственици, виши и нижи чиновници
државни и мноштво побожнога народа.
Иза службе божје и благодаренија ишло
се у свијетли двор на честитање, које
је чињено у великом салону. Тај дан у
вече народ се веселио, играо и пјевао око
свијетлог двора.

Накнадно јављамо, да је прошле
недјеље у овдашњој св. обитељи било
благодарење за сретно сачињени божји
провиђењем живот Њ. Величанства цара
руског Александра, приликом поврат-
ка у Москву, када му је зликовачка ру-
ка испод пута подметла мину.

Заступник руски на Цетињу, г.
Јонин, и консул руски у Дубровнику, г.
Гире, по што су неколико дана из св.
Њорђијевске светковине прозели на Цети-
њу, отпущивали су у Дубровник.

— Прошле недјеље отпущивао је у
Беч заступник аустро-угарски на Цетињу
г. Темел.

Књижевност.

О Д Г О В О Р

критичару мога Буквара, г. Владимиру
Красићу (Не знам, гдје је, ни ко је).

Das ist die Klarste Kritik von der Welt.
Wenn neben das, was ihm missfällt,
Einer was Eigenes, Besseres stellt.

GEIßEL.

(Свршетак).

Као што рекох, мени је много мило,
што сам од мојих критичара дознао, да
се слика Еве налази и у хрватској Почет-
ници, коју је уредио вриједни и много
радени „педагогички збор“ у Загребу.
Извјесно је, да су „збор“ ка избору те
слике принудили исте околности и пети
разлози, који и мене руководише. За мене
је идентичност ова велико оправдање; јер
ја познајем и чланове „збора“ и њихов
плодовић рад. У српском школству тако
је рад још *piu desideria*.

На Красићеву „увјерење из дубине
душе“, да је боље најпре свршити само
писана, па тек после штампања слова, од-
говарам, да је то мени било, не само у
„дубини душе“, но већ у плану, који мо-
радох у том пореметити ради осудивања
писањих слова у српским штампаријама.
Или можда г. Красић држи, да су оно
писања слова, што их налазимо у Буква-
ру г. Натомевића?!

Даље набраја г. Красић части мога
Буквара и у том набрајању пасира му
тај мајер, да не бјеше у стању својим
критичарским умом разабрати, чему је
намијенен III. дио истог. Он, на име, тврди
да је тај дио намијењен „мудријем
ријечима“, дочим није но усећу трећег
дела нашег писма, т. ј. курзивном.
Но мајери догађају се Красићу чешће;
зато се није чудити ни овоме. Он на пр.
у својем „Изабраним причама“ на стр.
28. прича, како је његов зец у очајању
од глади завапио: „Гладан сам. Ја би
своју кашкицу већ изјео!“ — За Бо-
га, човјече! Српски зец не има „кашике“,
а само је немачком зецу допуштено, да
носи по двије кашике (Löffel) на
глави; но не једе с њима, но само слуша!
— Сиромас Красић није знао да Нијемци
називљу зечије уши „Löffel“, т. ј.
кашике, па је љуто нагрјисао. И тај хће,
да се свијету презентује као критичар! О
beata simplicitas! Дакле г. Красићу, у
III. дијелу мога Буквара, нијесте имали
очију, да видите азбуку неког нагнутог
писма, коме треба да се науче деца из
једнога подиунога српског Буквара. Али
да, то мањка у Натомевића Буквару, па
како да се ја усудим попунити тај мањак?
То не допушта *gallus Natose-vicae*! —

У следећој тачци вели Красић: „За
љубав читања напустио је г. Чутурило
генетички развитак слова, те је одмах
после о узео к.“ — На овај приговор
поставио чуденог педагога дра Дитеса, да
одговори Красићу: „Diejenigen Lehrer
sind wohl zu pedantisch, welche den
Lehrgang durchaus genetisch, d. i. nach
der Schreibleichtigkeit einrichten und un-
bedingt mit „i“ anfangen wollen“.

Но, али ево чуда! Г. Красић одмах
за тим пише: „Ми не бисмо ни пошто
пристајали уз оне, који се при писању
Буквара педантно држе генетичког раз-

вита слова; јер кад деца знају све
дрте, саставне делове слова, до-
бро писати, онда им је кашње ја-
сно склапати слова.“

Тако је, мој г. Красићу, слободно
говорити Вашој „старејарки“ (Језик г.
Красића. Види „Изабране приче“ стр. 16.),
а не озбиљно човјеку, нарочито једном
критичару! Сад ми приговарате, што сам
„напустио генетички развитак“, а одмах
за тим сами себи контрадикујете, да „не
пристајете уз оне“, који се држе тога
развитака.

Само онда, г. Красићу, имали би Ви
право, да сам ја у своме Буквару забо-
равио дати прилике за свестрану пред-
вјешће у писању; но за ове Ви велите
мало напријед: „Друга страна испуњена
је, које тачкицама за упознавање разних
праваца, које цртама, које службе за
приправне вежбе у писању.“ За те при-
правне вежбе вели Красић, од ријечи до
ријечи: „О припреми за писање буквару
г. Чутурило не можемо ништа да примје-
тимо, јер је добро“. Та је припрема осно-
вана на најгенетичнијем развитуку; и
кад учитељ ове вјежбе с дјецом обради
методички, престаје свака помисао о доц-
нијем тегобама у писању. Јер у тајем
вјежбичама каложени су сви генетички
састави појединих слова, из којих се
после преласно коминују сви видови
разних ипсмена, било сад оно о или к.
И пошто и Ви те припреме вјежбе нала-
зите у реду, чему онда млатете празне
сламе; чему да се заплећете као пиле у
вуну, тражећи длаке у јајету.

За тим даје ми г. Красић лекцију,
да сам „требао завирети, ма у који по-
виј буквар“, које му драго методе, на пр.
у Натомевићев, на бих видео, да најпре
долазе слова, која се пишу у главнијем
линијама, по том она, која се извлаче до
доње спомање, и тек најпосле долазе
она, која се вуку до горње спомање ли-
није.“

Мој г. Красићу! Ја сам завиривао у
много Буквара, у њих до тридесет, међу
њима и у Буквар г. Натомевића, као што
и Ви мало после, доказујете; но бихах
тако слободан не бити ни Вашег ни ми-
њег ученога г. Натомевића, но једино свога,
основана, не само на теоретичком знању
но и на искуству, стеченом за вријеме
мога шеснаест-годишњег непосредног и
посредног рада у школи. Ваше теорије
придржавају се само прећерани плашници
од тегобе у писању, које је Вама и алфа
и омега.

При елементарној обуци у читању
код наше куће не ће да знају ништа о
„главнијем и спомањнијем линијама“, но
ограничавају за први почетак своје пи-
смене захтјебе само на то, да дјеца добро
утве и сигурно изведу једино вид пис-
мена, а за први мах цуште му руку у
слободи; јер држе, да није рационално,
дијете одмах, чим се лати писалке, мета-
ти у верије разних линија. Кад се ди-
јете увјежба извађати све генетичке са-
ставе слова, не само краткијех, но
и средњијех и дугачкијех, онда је
њему све једно, вукло оно потез међу
главнијем или до спомањнијем линија, јер
потез је потез, ће био; шта више потези
неких дугачкијех слова лакши су дјете-
ту правити но потези краткијех. Ко про-
тивно тврди, нема појма о лакоћи и те-
гоби при писању, нити знаде ту удесити
праву логичку синтезу.

Без да икад дјетету и споменеш о
каквијем спомањнијем пл главнијем лини-
јама, оно ће, пренеујући из букварски-
јех писанијех и штампанијех штива, на-
учити само од себе, које је слово кратко,
које средње а које дугачко. Строги об-
зир на главне и спомање линије иде у
посао калиграфије, с којом се код почет-
ника у нас одночимље, кад се дјечи у-
клопи у руке перо и мастило, т. ј. почет-
ком другог семестра. Кога се пак ја
правила држим у калиграфији, уче дјеца
из мојих калиграфских прописа који
су лани изашли накладом књижаре А.
Пихлер у Бечу.

Из свега, што Красић о овој ствар
пише, види се тај карактеристични знак,
да он тегобе при обуци у писању
предпоставља тегобама при елементарној
настави у читању, то јест споредну ствар
предпоставља главној. Но пошто ја ни те
споредне ствари у свом Буквару нијесам
пустио с вида, но сам јој обратио цјели-
сходну пажњу, то се разумије, да ми је
онда била главна брига уклањење тегоба
при настави у читању; и у томе настоја-
њу постигао сам такни успех, каква ни-
јесам нашао у ниједном Буквару, који ми
је до руку дошао. То сам учинио дјели-
сходнијем избором анализиранијех или
„нормализиранијех“ ријечи. Цјелисходност та
састоји у томе, што су дјетету од прве
већ познати сви гласови нормалне ријечи,
осим једнога јединога, т. ј. онога,
који се жели саопштити дјети, тако да
дијете међу свима већ познати-
јем му гласовима тражи једнога
непознатог. Апстрактција гласовног
појма (као што сам се имао прилике о-
дијете међу свима већ познатијем
му гласовима тражи једнога не-
познатог. Апстрактција гласовног
ма (као што сам се имао прилике

34

НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ,
уредник «Школеског листа».

У державної штампариї.